

МИНТИ, ИНИМЪ ИЛИ ЛИТЕРАТОРЪ.

№. 21.

ЛѢНІ, 25. ДЕКЕМВРИЕ.

1850.

Opiniunea episcopului românesc Andrei Șaguna, și privința Țăneștilor și școlilor românești, și revizuirea o provocare a comisarului Țăneștilor Edward Bach.

(Диктеере).

Прекъм есте дрепт, ка соартеа преоцилор съ се сістемісець, аша токма есте дрепт, ка ши сѳртеа даскълѳлор съ се хотъреаскъ потривит кіетърїї лор. Преа віне штії Мъріа Та, къ даскълїї шкѳлелор елементаре се дндатореазъ а прегъті пре тінерїї сѳї днвдъчеї спре віиторїмеа лор чеа порокоасъ токма къ аѳѳта стрѳданіе ши лъитъ, прекъм се остепените лъгарїѳл а адъче грѳѳъ кърат дн жїтїдъ; еї сѳнт даторї а дѳтемеїа дн ініміе челе фраѳете але копїлор релїѳїосїгатеа ши моралїгатеа, ши мїптеа лор а о фаѳе прїмітоаре де кълтъръ, прїп каре апої се фак шѳдъларе фолосїтоаре соціетъїї четъдеане. Есте преа кзпоскъѳт, че хърїчїї се чер дела зн даскъл, ка съ корръспѳндъ кіетърїї сале. Еѳ шѳртърїсеск, къ даскълїї елементарї дїп діечеса меа нъ авеа алтъ штіїндъ, де кѳт штіїеа четїреа, скріереа ши чева дїп арїтетїкѳ. Еѳ нъ сѳнт де віпъ, къ нъ аѳ фост маї прокопсїдї, чї де віпъ е констїтвдїеа чеа векіе а Ардеалълїї, каре деспоїесе попоръл ромън де тот дрептѳл, каре се кзвіне знїї четъдеан кредїнѳос днпърѳгълїї, патрїеї нї днтресїї соціетъїї четъдеане. — Дечї ка съ се поатъ ажнѳе фолосѳл чел обшїтеск ал кіетърїї даскълѳлор елементарї, есте де неанъратъ лїпсъ, ка съ капете крештереа чеа кзвенїтъ, деспре каре маї жос воїз зїче пѳререа меа. Пентрѳ дотадїеа лор мълте деслшїрї с'аѳ даг гѳвернълїї челїї де маї нїпте дела предечесорїї меї; мълте кзвълтърї ши пропъсъчнїї се фъкъръ ши ла адънрїме дърїї ши ла комїсізнене репнїкѳларе, пълъ дн сѳжршїт ла анъл 1846/7 прїп

15. аргїкъл діетал §. 14. 15. с'аѳ хотърѳт, днсъ нїчї пълъ асѳъї нъ с'аѳ пѳс дн лъкраре, ка даскълїї де леѳеа меа съ капете кѳте о жѳмътате де сессїе канонїкѳ. Траг пѳдежде, къ пої ромънїї карїї ерат не педрепт склѳвїї констїтвдїзненї векі, рескъшїтърѳндъне акъта къ сѳнѳеле пострѳ де сѳнт ачест ілоїал траѳтамент, ши фъкѳндъне фїїї Австриїї прїп кзвълтѳл чел евангелїк дїп 4. Мартїе 1849 ал преамїлостївълїї пострѳ монарх Франчїск Іосїѳ, кзрѳнд вом іскъсі пѳрїптеаска ордїнъчїзне а дндатїї поастре стѳпднрїї констїтвдїонале!

III. Пентрѳ інстїтѳтѳл клерїкал ши педагогїк къ дѳрере сѳнт сілїт а шѳртърїсі, къ дн прївїндѳа обїектълїї ачестѳїа моментѳс деавїа с'аѳ фъкѳт пѳн' акъта зн че маї мълт де кѳт нїмїк; прїчїне ле пентрѳ че аша пѳдїп с'аѳ фъкѳт, се вѳд дїп претїссес. Ши фїїнд къ пропъзнереа меа нъ е, ка съ скріѳ еремїадъ, пентрѳ ачееа трек ла обїектѳл меѳ ши зїк, къ епархїеа меа аре лїпсъ де зн інстїтѳт теолоѳїко-педагогїк. Ши де време че інстїтѳтѳл ачеста, прекъм аратъ днсашї пѳтїреа лїї ва съ фїе о шкоалъ, знде съ вор прегъті тінерїї пентрѳ треантѳ преодїїї, ши пентрѳ дерегъторїеа дѳскълїїї, афлз де лїпсъ, а провока аїчї аттендїеа Мъріїї Тале ла дѳѳ лъкрърї, ши адекъ ла кіелтзелеле, каре сѳнт де тревзїндъ пентрѳ рѳдїкареа, днзестрареа ши сѳсдїнереа ачестѳїа інстїтѳт, ши ла пѳтърѳл елевлор, карїї се вор креште дн ачела.

Лїпса днфїїндърїї а знїї асѳелїѳ де інстїтѳт дн епархїеа меа, есте зн че афаръ де тоатъ дндѳеала. Епархїеа меа къ тоате мїклоачеле сале, каре ле ам атїнс маї сѳс, нъ ва фї доаръ нїчї кѳнд дн старе а реалїса лъкръл ачеста; дїп каре прїчїнъ сѳнт сілїт а рекръѳе ла мїла дндатїї поастре стѳпднрїї.

Пентрѳ лътърїїреа кіелтзелелор афлз къ кале

а днсетна, къ епархїеа теа тревзеште не асть-
датъ, ши адекъ

	ф.л. арц.
1. пентрѣ zidirea ши днзестрареа знеї висеричї катедраде	400000
2. пентрѣ zidirea ши днзестрареа resi- denщїеї епископештї	200000
3. пентрѣ zidirea ши днзестрареа инстї- тѣтѣлї теологїко-педарогїк	300000
4. пентрѣ zidirea ши днзестрареа касеї корректорїе	20000
5. пентрѣ ridikarea zidzrilor ачестора аре лїпсъ де локѣл чел гол дн Сї- вїтѣ nzmїт Zvladam	

дн сѣтъ 920000

Пентрѣ лефеле персоналѣлї инстїтѣтѣлї, аде-
къ а знїї директор, а знїї вїдедиректор, а знїї се-
ниор професор, а 4 професорї, пентрѣ свстептагїеа
елевїлор, ши пентрѣ лефеле слѣжїторїлор аре лїпсъ
дн анѣл 1.

п. интернїштї. п. ектерп.

	ф.л.	ф.л.
1. пентрѣ директорѣ инстїтѣтѣлї	3000	3000
2. пентрѣ 2 професорї а 1000 ф.л.	2000	2000
3. пентрѣ 25 елеvї а 150 ф.л.	3750	a 100 2500
4. пентрѣ слѣжїторї	500	
	9250	7500

дн анѣл 2.

1. пентрѣ директор	3000	3000
2. пентрѣ 4 професорї	4000	4000
3. пентрѣ 50 елеvї а 150 ф.л.	7500	a 100 5000
4. пентрѣ слѣжїторї	600	
	14100	12000

дн анѣл 3.

1. пентрѣ директор	3000	3000
2. пентрѣ 4 професорї	4000	4000
3. пентрѣ зп сениор професор	1500	1500
4. пентрѣ 75 елеvї а 150 ф.л.	11250	7500
5. пентрѣ слѣжїторї	700	
	20450	16000

дн анѣл 4.

1. пентрѣ директорѣ	3000	3000
2. пентрѣ зп вїдеректор, каре ар фї ши професор	2000	2000
3. пентрѣ зп сениор професор	1500	1500
4. пентрѣ 4 професорї	4000	4000
	10500	10500

ф.л. ф.л.
10500 10500

5. пентрѣ 100 елеvї а 150 ф.л.	15000	10000
6. пентрѣ слѣжїторї	800	
	26300	17500

Ши фїнд къ персоналѣл инстїтѣтѣлї ар фї
компнсе дїн вѣрвадї харнїчї, вїне мерїтадї, карїї
ар днаїнта ши дн дїгнїтѣдїї весерїченшїї, деспре
каре ам поменїг маї жос, децї аченшїа ар констї-
тѣа днпрезвѣ ши сфатѣл епископеск, прекум адѣче
къ сїне рѣндѣл чел вѣн ал знеї епископїї органїсате.

Пѣререа теа дн прївїнда модѣлї, дѣпѣ каре
дналта поастрѣ стѣпѣнїре ар пѣтеа а не да ажѣ-
торїѣл сѣѣ, се днбцентреазѣ а не ресолвї локѣл
чел гол ла Сївїтѣ, ама нзмїт „Zvladam“, ши пентрѣ
тотдеазна ал сѣтї де даре, апої не 50 де
анї а не да 100,000 ф.л. ванї вѣнї, ка чїпчї ла сѣта
їнтересѣл анѣл дела 2 мїліоне, къ каре ажѣторїѣ
епархїеа нѣ нѣмаї сѣ зїдеаскъ висерїѣа катедраде,
residenщїеа епископесаскъ ши инстїтѣтѣл теологїко-
педарогїк, чї ши сѣ ле днзестрезе къ челе де лїпсъ
ши сѣ факѣ къ ванїї чеї че вор прїсосї прїн кѣр-
ѣереа анїлор, — зп капїтал къ каре апої, днче-
тѣнд адѣжѣтѣл днпѣрѣщїеї дѣпѣ 50 де анї, сѣ фїе
дн старе днсамї епархїеа а се провїдеа дн прї-
вїнда тѣтѣрор кїелтѣелелор сале.

Еѣ аїчї нѣ фѣрѣ дестѣлѣ прїчїнѣ ам днпрез-
нат инстїтѣтѣл клерїкал къ чел педарогїк. Ъна прї-
чїнѣ есте, ка сѣ нѣ прїчїнѣсеск стѣпѣнїреї кїелтѣелї
дндоїте, алта їарѣ, ка даскълї проконсїдї сѣ вѣ-
пѣтѣм пентрѣ шкоалеле елементаре, пентрѣ къ
пѣререа теа есте, ка тот клерїкѣл сѣ днваде дн
кѣрѣл теологїк ши штїїнделе педарогїче, ши дн-
наїнте де сфїндїреа са сѣ фїе даторїѣл кѣдїва анї
дѣпѣ стѣрїле днпрежѣр а фї даскъл, апої мерї-
тѣндѣсѣ сѣ днаїнтезе дн треанта преодїеї. Кѣ
модѣл ачестга се вор пѣтеа кѣпїтїга дн кѣдїва
анї ши преодї ши даскълї калїфикацїї къ зпа ши
ачеаашї кїелтѣеалѣ. Пропѣнереа теа мї се vede
ши дїн пѣнкѣл ачела ал ведерїї а фї фолосїтоаре,
пентрѣ къ дѣпѣ кїпѣл ачеста се вор пѣтеа кѣпѣта
даскълї маї харнїчї, де кѣт ла днпѣтплареа ачееа,
кѣнд даскълїї нѣ ар авеа нїчї зп кѣтп пентрѣ дн-
наїнтареа лор, пентрѣ къ атѣнчї тїнерїї чеї маї
харнїчї с'ар да не треанта преодїеї, ши нѣмаї чеї
нехарнїчї ши алцї фечорї де мештерї, карїї сѣлт
дн дндоеалѣ деспре траїѣл вїедїї лор, ар венї ла
кѣрѣл педарогїк; къ асѣелїѣ де даскълї пѣцїн
с'ар фолосї стѣпѣнїреа, їар кѣлтѣра ши крештереа

копийор на с'ар днапта. Дипрезварае институтелор ачестора де липсь есте ши пентрз ачееа, ка съ се овсервезе армониеа крештерії чей прин преодї ши даскъаї, ши пентрз съсудинереа взнеї днделецери днтре преодї ши даскъаї, ши ачееаста сїгър атвичї се ва ажнџе, кџнд преодїї ши даскъаїї де о потрївџ сълт крескъдї ши кџ днвџдџтџрї съпџтоасе сълт адџпадї.

Пентрз привегереа шкоалелор нормале сълт де пџререа ачееаста, ка протопонїї дїсгрїктвалї съ се днсърчїнезе кџ инспекціеа ши дїрекціеа шкоалелор ачестора пре лџнгџ рџсплата маї със поменигџ ши дїректорїї съ атџрне де инспекцїа ши консісторїаї, іар статџа потрївїт §-лї 4. дїн леціле фџндаментале 1849 съ аївџ чеа маї дналтџ привегере асџра крештерїї ши днвџдџтџрїї. — Пџлџ акџм аџ фост рџндџвїт пџмаї зп дїректор ад шкоалелор дн тогџтџ Трансїванїа кџ о платџ анзалџ дїн фџндџа сїдоксіал де 400 фл. ардїнт ши кџ 80 фл. пентрз дндемнїфїкареа кїелџзелелор дн вїсітаціе. Шїкї черкџмстандїа ачееаста, кџ пентрз днтреагџ царџ пџмаї зп дїректор аџ фост ашезат, доведеште дїн дестџа тревзїнда реформей лџкрџлї ачестџеа потрївїт скопосџлї съџ дналт. Штїнд еџ, дн кџт аре днкредере дналта поастрџ стџпџнїре дн преодї де алтџ релїціе дн прївїнда крештерїї тїнерїмеї, кџтезџ а аштерне рџгареа теа кџтрџ дналта чееашї, ка съ вїневоаскъ а естїнде пџрїптеаска са днкредере ши асџра преодїмеї теа маї дналте, каре днкъ ши асџџї пепџтатџ стџ днаптеа дналтеї поастре стџпџнїрї кџ кредїнџ са. — Кџтезџ маї департе а днкредїнда пре Мџрїа Та, кџ ла днтімпїнареа ачееа, дакъ Те веї тїлостївї а днапта пронзперееа теа дналтеї стџпџнїрї, веї продџче дн ексемплярнїчїї шеї протопонїї зп зел, кџ каре лџкрџнд еї неостенїт не кџмпџаї кџлтџрїї ши ад крештерїї, вор днвџрџдоша кџ дндоїте нџтерїї интересџ чел сълт ал преавџнџлїї топарџ, пентрз дналт каре ши пџлџ акџма аџ фост днвџнџїадї кџ кредїнџџ деклџтїтџ, ши аша вор арџта доведї дн фапте, кџ аџ фост вреднїчї де асџфелїџ де днкредере дїн партеа дналтеї стџпџнїрї.

Че се атїнџе де пџтџрџаї клерїчїлор, афлз де липсь, ка пџтџрџаї лор съ корџспџнџџ проїордїей пџтџрџаїї днтреїїї преодїмеї парохїале. Епархїеа теа аре асџџї престе 900 де парохї; дечї лџвџдџсє шорталїтатеа преодїлор, потрївїт опїнїей комџне а дофторїлор, треї ла сътџ, зртеазџ, кџ еџ ам липсь дн тот анџа де 27 феде прегџтїте спре треванга преодїей, ши фїнд кџ не времеа окџрџтїрїей

теме с'аџ редџсє кџтева парохїї де о парте, іарџ де алтџ парте кџ прїлежџа дотацией чей тџлт дорїге се ва днтікшора пџтџрџаї преодїмеї, аша пот пронзне пџтџрџаї клерїчїлор не зп ан де 25, ши фїнд кџ кџрџаї клерїкал с'ар днтродџче не патрџ анї, зртеазџ, кџ ам липсь де 100 клерїчї дн тодї патрџ анї, прин зрмаре, епархїеа теа аре липсь де зп инстїтџт, каре съ кџпрїнџ тїнерїї ачештїеа, ши не тодї, карїї сълт тревзїнчощї дн асџфелїџ де инстїтџт, адекџ: зп дїректор, вїдедїректор, зп сенїор-професор, ши 4 професорї ши персоналџаї слџжїторїлор.

Ла пџкџтџа III.

Ла пџкџтџа ачеста тџ провок Мџрїа Та, ка съдї даџ пџререа теа деспре пџсъчїзнеа, каре ва тревзї а о лџа стџпџнїреа дн прївїнда днгрїжїрей ши а контролей престе фџндаціїле ши фџндџрїле пџлџ акџм стџтџтџре, днсъ неажнџгџтџре, ши дн прївїнда адмїнїстраціей ажџтоарелор ачелора, каре ле ва пџлџтї дїн тїжлоачеле сале?

Днтревареа ачееаста а Мџрїей Тале днтї дџ тїе о пџдежде, кџ дналта поастрџ стџпџнїре ва съ ажџте не сърака теа епархїе, іар Мџрїа Та ка зп дншїтернїчїт ал днлџдатџлїї пострџ днпџрат, аї де гџнд а днвџрџдоша ши а днапта обїекџа ачеста. Прїн фџкџтџа днтреваре т'аї дндаторат преа тџлт Мџрїа Та, кџчї ши аї дат прїлеж а дескоперї кџџетџа теџ дн прївїнда лецілор октроаге деспре вїсерїчїї. Преа вїне шїї Мџрїа Та леціле ачелеа, ши кџ ши песте епархїеа теа се естїнд ачеле, есте фџрџ нїчї о дедооалџ. Дечї зпа пентрз фџїнденїа лецілор прин преа тїлостївїл пострџ днпџрат октроаге, алта іарџ дїн евлавїа, каре ам кџтрџ леціле ачеле, ла деслегареа съспоменїтеї днтревџрїї тџ рестрїнг ла §. 2. ал дрентџрїлор фџндаментале полїтїче гарантїзате сълт 4. Мартїе 1849, прин каре се ашеазџ кџ фїештекаре вїсерїкџ ши содїетате релїціонарџ прин леџе рекџпоскъџтџ, орџндџзеште ши адмїнїстреазџ де сїне лџкрџрїле сале, рџтџне дн фолосџа ши дн стџпџнїреа инстїтџтелор, фџндаціїлор ши а фџндџрїлор хотџрџте пентрз скопџрїле сале де кџлт, де днвџдџтџрџ ши де тїлостенїе; — ши преџм фџндаціїле антїче епархїале, аша ши ачееа, че се ва дндџра дналта стџпџнїре а ресолвї епархїей теле, съ се сънџџе лецілор чџлор де овште але статџлїї. Шїї фїнд кџ пџкџтџа ачеста стџ дн легџтџрџ стрџнџсъ кџ пџкџтџа I. дїн елаборатџа ачеста, пентрз ачееа, сїнодџа епархїал ва хотџрџаї челеалте дн обїекџа ачеста.

Ла пѣкѣла ал IV.

Аичі вѣневоштї Мѣрія Та а тѣ провока, ка съ реформезѣ инстїтѣла клерикал ал діечесеї меле дѣлѣ форма алтор асеменеа инстїтѣте.

Длї лїнгвѣск, кѣ жѣдекѣнд Мѣрія Та дѣлѣ челе аичі прїн міне кѣ дрептате адсе, шї дѣлѣ челе че аї іскѣсїт дн Ардеал, кѣ доведїтаді дн-целепчїзне веї аѣла пепѣтїнда ачееа, каре тѣ дн-педекѣ не міне а днтокмі инстїтѣтѣ ал епархїей меле дн тоате дѣлѣ кїпѣл алтор вїне регѣлате шї дозестрате инстїтѣте. Кѣнд аш пѣгеа днфїїнда провокаціеа Мѣріей Тале кѣ шїжлоачеле, каре шї стаѣ спре діснѣсѣчне, ар тревѣї съ ам пѣтере фертекътоаре, шї съ вїрѣск рѣндѣа фїреї. Іарѣ кѣ челе пѣтїноаче че ам пѣс дн лѣкране Те пот днкредїнда не Мѣрія Та кѣ ачееа, кѣ прїмїнд еѣ окѣртѣїреа діечесеї ачештїеа дн лѣна лѣї Септемврие 1846 шї черчетѣнд шїоала клерикалѣ, шї дн-вїпгѣндѣтѣ, кѣ дн трѣнса се предаѣ дѣлѣ ordїнѣ-чѣнеа фостѣлѣї гѣвернѣ „маї тѣлѣ днвѣдѣтѣрї елементаре, де кѣт теолодїче, шї кѣ дела анѣл 1815 пѣлѣ ла анѣл 1846 нїчї о тѣтаре тревѣїнцїей трептеї преоцештї корѣспѣнѣзѣтоаре нѣ с'аѣ фѣкѣт, пентрѣ кѣ аѣарѣ де теолодїа догматїкѣ шї моралѣ нїмїк маї тѣлѣ пентрѣ прегѣтїреа ла треапта преоцїей елевїї нѣ днвѣца, — нѣ ам преѣтетат кѣ елїмїнареа стѣдїлор елементаре дїн шкоала клерикалѣ, шї кѣ днтродѣчереа днвѣдѣтѣрїлор днтрѣ адеврѣ тревѣїноаче пентрѣ преоцїї, адекѣ а гра-матїчеї ротѣне, а методѣлѣї, а теолодїей пасторале шї а ексѣезїї хотѣрѣнд тотдеодатѣ, ка кѣрѣл де 6 лѣнї съ се рїдїче шї кѣрѣл де зп ан съ се дн-тродѣкѣ, іар дн анѣл ачеста пре лѣпгѣ акѣм по-тенїтеле стѣдїї ам днтродѣс педагогїа шї історїеа вїсерїчеаскѣ, шї кѣрѣл стѣдїлор лат хотѣрѣт не дої анї. Дечї вѣневоште Мѣрія Та а Те днкре-дїнда, кѣ челе пѣтїноаче ле ам фѣкѣт пентрѣ крештереа чеа кѣвенїтѣ а тїпѣрѣлѣї меѣ клер дѣлѣ даторїндѣ, прїн зртаре імнѣгѣчѣнеа, каре дѣштанѣл ар пѣгеа съ скоадѣ спре рѣшїнареа меа дїн провокадїа Мѣріей Тале тїе фѣкѣтѣ, нѣ поате съ аївѣ лок.

Ла пѣкѣла ал V.

Дн прївїнда днтревѣрїї Мѣріей Тале деснре ачееа тїе фѣкѣтѣ, кѣ ар фї доарѣ вїне, ка маї тѣлѣї клерїчї съ се прїмеаскѣ ла Вїена саѣ ла Чернѣвѣї пѣлѣ ла рїдїкареа семїнарїлѣї діечесан де аичї? рѣспѣнд еѣ зртѣтоареле: дїн пѣкѣла ал 4. се vede, кѣ грїжеск еѣ пентрѣ крештереа клерѣлѣї меѣ тѣлѣр, дн кѣт днї днпгѣѣсеск днпре-

жѣрѣїле. Дн де обшїте еѣ воїѣ, ка не клерїчїї меї сѣї ам днпїнѣгеа меа, ка съ кѣноск нѣ пѣтѣї хѣрнїчїа лор, чї днкѣ шї анлекареа лор. Еѣ нѣ аш фї вреднїк де дерегѣторїа меа, кѣнд крештереа клерѣлѣї тїлѣр о аш пеглѣде, саѣ лѣкрѣл ачеста сѣѣнт лаш лѣса не алдї. Ам днсѣ де гѣнд, ка днїтре клерїчїї меї, карїї сѣѣт кѣрѣл инстїтѣтѣлѣї меї дн днвѣдѣтѣрї шї дн моралѣ се вор дескї-лїнї, съ трїмїт ла Чернѣвѣї, деснре каре ам шї авѣт днцелѣцере кѣ Домнѣл епїскопѣ де аколо. Шї де времѣ че нѣ вор трече пѣлѣї анї, шї епар-хїа меа ва авеа зп вѣн инстїтѣт теолодїко-педа-гогїк: аша дарѣ пѣдїне днпѣтїлѣрї вор пѣгеа фї, каре съ тѣ сілеаскѣ пре міне ка съ трїмїт кле-рїчїї меї аѣарѣ де діечесѣ дн инстїтѣте клерикале спре крештере.

Ачесте сѣѣт, каре ам дїнѣт де лїпсѣ, а дї ле днпѣргѣшї Мѣріей Тале дн зрта тѣлѣ прѣдѣїтеї скрїсорї. Кѣ чеа маї шаре днкредере кѣтрѣ М. Та ле ам скрїс еѣ ачеле, рѣгѣндѣте, ка чеа маї гравнїкѣ днфїїндаре шї днпїлїнїреа ачелора съ вїневоштї а о днпїнѣга ла днпалѣла пострѣ мїнї-стерїѣ, шї а да прїлеж днпалѣ ачелѣїашї, ка кре-дїнда чеа некѣтїтѣ а епархїалнїкѣлѣї меї клер шї попор, каре тотдеазна шї анѣмїт дн декѣрѣ-реа акѣм де кѣрѣнд девїнсеї рѣвелїї аша стрѣлѣ-чїт аѣ адеврїт, дїн партеа са съ о рѣспѣлѣтеаскѣ дѣлѣ шерїте, шї съ рѣндѣеаскѣ ка фѣндацїїле поастре спре темѣїл чїтателор лецїї шї капоане, съ ле кѣнѣгѣтѣм дндрѣпѣт, кѣчї шї аша с'аѣ аѣлат де лїпсѣ а се фаче дн дарѣ тѣлѣ скїтѣвѣрїї кѣ фїнанцїа де о парте, іарѣ де алѣ парте стареа девїторїлор дн анїї ачештїеа дої деснре зртѣ тѣлѣ саѣ скїтѣват; дечї епархїа меа аре тревѣїнцѣ а кѣзта, ка ванїї еї съ нѣ се пѣарѣлѣ.

ІСТОРИА ЧІВІЛІСАЦІЕІ ЕВРОПЕНЕ.

(Бртаре).

Де тѣлѣ тѣкѣ шї дн тѣлѣ дѣрї се азде ворѣа чївїлїсацїе: аѣ оменїї деснре дѣнса нїште ідеї маї тѣлѣ саѣ маї пѣдїн кѣрате, маї тѣлѣ саѣ маї пѣдїн днїнсе; кѣ тѣте ачестеа ворѣа е дн зсѣ, шї оменїї се днцеллег кѣ дѣнса. Акѣм дн-целлесѣл ачестей ворѣе, днцеллесѣл еї ценерал, зтан, попѣлар кѣвїне се а'л стѣдїа. Маї тот-д'азна дн семїфикацїа зсѣлѣ а терменїлор челлор маї ценералї, се аѣлѣ маї тѣлѣ адеврѣ де кѣт дн

definiție челе маї прецисе ши челе маї ригу-
росе алле штиндеї. Минтеа сънѣтосъ дъ тот-д'азна
ворвелор семіфікація коммънъ, ши минтеа сънѣ-
тосъ есте ценіа зманігъдїї. Семіфікація ком-
мънъ а знеї ворве се фортъ третат ши де фауъ
къ фаптеле; къ кът о фапте се днѣдїшазъ ши
се паре а інтра дн днеллесъа знеї термінъ кзпо-
скът, къ агъта се прїїеште фїреште, ка съ зїчет
апа; днеллесъа термінълї се днїнде, се лър-
деште, ши пздіп къте пздіп дїверселе фапте, дї-
верселе ідеї, че зосзші дн пзтереа патреї лър-
рілор, оменїї тревзе а ле адзна съвт ачеастъ
ворвъ, се адзпъ ачї дн адевър. Кънд дїп протївъ
днеллесъа знеї ворве есте determinat de штиндеъ,
ачеастъ determinacie, че о фаче зпъа сїнгър саъ
зп мік пзтър de individe, се днтъшпъ съвт ін-
флзїнца знеї фапте партїкъларе че ле а ісвїг маї
мълт дн мінте. Аша definiție штиндіфіче съвт
дн ценерал къ мълт маї зпгъсте, ши пентръ ачеа-
ста пзмаї, къ мълт маї пздіп адевърате дн фнд
де кът днеллесъа понълар ал честор термінї.
Ствдінд ка о фапте, днеллесъа ворвеї чївілі-
саціе черчетгнд тóте ідеїле че се копрінд днтр'
зпса дзп минтеа сънѣтоасъ а оаменїлор, вом
дпаїнта къ мълт маї мълт зпсзші дн кзпонтїнда
фаптеї, де кът дака не-амтѣ днчерка де аї да зп-
шїне о definiție штиндіфікъ, орї кът с'ар аръта
ла днченът де кїаръ ши прецісъ.

Спре а днчене ачеастъ черчетаре, тъ воїз
днчерка а въ адъче дпаїнте къте-ва стърї де
соціетате, ши не зртъ не вом дндрева дака інстїн-
къа ценерал ва рекзпонтге днтр'зпселе стареа
знеї-попол че се чївілісеазъ, дака афлъ ачї дн-
деллесъа че ценъа зман дъ фїреште ворвеї чїві-
лісаціе.

Съ адъчет дпаїнте зп попол а кързї віаць
de дїнафаръ е дълче, commodъ; пльтенге о преа
пздіпъ контрївздіе, пз сзффере днтръ німік; днї
къшгїгъ дрептатеа къ дилеснїре дн реладїїле салле
прївате; днтр'зп кзвжат есісгїнда лї матеріалъ,
сокогїгъ днпрезпъ, есте дндестъа де віне ши по-
рочїг регълатъ. Зпсъ тот де одатъ есісгїнда ін-
телектъвалъ ши моралъ а ачестъї попол е дїнътъ
къ таре грїжъ днтр'о старе де ампорїре, де інер-
ціе, пз воїз съ зїк де днпїларе, пентръ къ пз о
сїмте, чї де компрессїе. Асеменеа есемпле авем
дестъале. Пост-аъ зп таре пзтър де репъліче
мічї арістократїче, знде скпнзшії аъ пост асфеа
трактаці ка нїште търме віне дїнъте ши матеріал
ферїчїте, зпсъ фъръ актївітате інтелектъвалъ ши

моралъ. Ачеаста, чївілісаціе ва съ зїкъ? е зп
попол ачеста каре се чївілісеазъ?

Еатъ алт іпотес: есте зп попол а кързїа есі-
сгїндъ матеріалъ пз е аша де дълче, аша де ком-
модъ, къ тóте ачестеа е сзппортавілъ. Спре дес-
пъгъвіре зпсъ і с'аъ днгрїжїт тревзїнделе морале
ши інтелектъвале; лї се днпарте оре-каре пъ-
штїзпне; се кълтївъ дн пополъа ачеста нїште сїм-
тїменте днълдате, кзрате; кредїнделе салле релї-
ціосе, морале аъ ажзпс ла оре-каре grad de дес-
волтаре; зпсъ аъ таре грїжъ спре а дннека дн-
тр'зпсъа прїчїнъа лїбертгдїї; і се дндестъалеазъ
тревзїнделе інтелектъвале ши морале, днтокма ка
аїреа челе матеріале; се тъсоръ фїе кързїа пар-
теа кът і се кзвіне дн адевър, пз есте іертат
нїмълї аї къзта дн парте ела сїнгър. Немїшка-
реа есте карактеръа віедеї морале; ачестеа е ста-
реа дн каре аъ къзът чеа маї таре парте дн по-
пъладїїле Асіеї, знде домінаціїле теократїче дїп
дн лок зманїтатеа, ачестеа е стареа, спре есем-
пъа, а індїенїлор. Фак ши ачї ачешшї днтреваре
ка ши асзпра пополъалї де маї сзс: есте ачеста
зп попол каре се чївілісеазъ?

Скїтвъ акът къ тотъа патрза іпотесъалї; ад-
дък дпаїнте зп попол дн каре е о таре десво-
лтаре де оре-каре лїбертгдїї індївідъале, зпсъ ши
неоржндїала ши неегалїтатеа сънт естреме. Веде
чїне-ва ачї імперїа фортїеї ши ал днтъшпїлрїї:
фїе-каре, дака пз е таре, есте днпїлат, сзффере,
пере; віолареа е карактеръа домітор ал стагъалї
соціал. Нъ е нїменї каре съ пз шгїе къ Езрона а
трекът прїп ачеастъ старе. Есте зпсъ о старе
чївілісатъ? Пóте къ копрінде фъръ дндоїалъ нїште
прїчїне де чївілісаціе че се десвольтъ третат;
зпсъ фапта че доміпъ днтр'о асеменеа соціетате,
негрешїг къ минтеа сънѣтосъ а оменїлор пз о
пóте пзмі чївілісаціе.

Маї іаъ зп ал патрзлеа ши злїтїмъ іпотес.
Лїбертатеа фїе-кързїа індївїд е фóрте таре, інега-
лїтатеа днтре еї е паръ саъ чел пздіп фóрте тре-
къторе. Фїекаре фаче маї чеаа че воїеште ши пз
се дїстїнде дн пзтере де вечїнъа съъ; къ тóте
ачестеа веде чїне-ва фóрте пздіне інгересърї цене-
рале, фóрте пздіне ідеї пзвлїче, фóрте пздіне сїм-
тїменте пзвлїче, днтр'зп кзвжат фóрте пздіпъ
соціетате: факълтгдїїле ши есісгїнда індївїделор се
десфъшъръ ши кзрг сїнгзратїче, фъръ а інфлзї
зпеле асзпра алтора, фъръ а лъса зрте; ценера-
ціїле сзкчесїве лъса соціетатеа дн ачеллшї пзнт
кът аъ прїїтїг'о; ачестеа е стареа семінділор

сѣлватиче; ливертатеа ши егалитатеа е тóтъ, ши кз тóте ачестеа нз е чивілісадіе.

Аш пзтеа джълди іпотеселе, крезъ ъпсз кз ачестеа сънт дестъле кз каре съ пзтем дескърка каре есте джделлесъл попълар ши патърал ал ворвеі чивілісадіе.

Есте джведерат кз пічі зна дін стъріле че аддъсеіъ джаіпте нз корреспънде, дъпъ мінтеа сълътóсъ патъралъ а óменілор, кз термінъл ачеста. Пентрз че? Мі се паре кз чеа дъйтгъіъ фантъ че тревъе съ фіе копрінсъ дж ворва чивілісадіе (дъпъ кзт се vede дж диверселе есемпле че въ addъсеіъ джаіпте), есте фантъ а прогресълзі, а десволтъріі; дж дагъ ачеастъ ворвъ денитсаптъ ідеаа зпзі попол че 'наіптеазъ, нз ка съ скітмве локъл, чи ка съ'ші скітмве стареа; зпзі попол а кързі кондііе се джтінде ши се амтеліоръ. Ідеаа прогресълзі, а десволтъріі мі се паре а фі ідеаа фъндаметалъ копрінсъ сзъ ворва де чивілісадіе.

Каре съ фіе прогресъл ачеста? каре съ фіе ачеастъ десволтаре? ачі стъ чеа маі маре діффікълтате.

Етімологіа ворвеі паре кз ар респънде джтр'зи кін лътъріт ши дждестълътор: еа спъне кз прогресъл е перфекціонареа віедеі чивіле, десволтареа а пропрііъ зісеі соціетгъді, ши а реладіілор óменілор джтре сіне.

Асфел е, дж адевър, ідеаа прімаръ че се джфъдїшазъ міндіі óменілор кънд прозъпцъ ворва чивілісадіе, джші джкпнзеште чева дждатъ естенсіа, чеа маі маре активітате ши чеа маі възпъ органисадіе а реладіілор соціале: не де о парте, о продъкдіе врескътóре а міжлóчелор нтеріі ши а феричіріі дж соціетате; не де алта о джнпърдіре маі дреаптъ джтре indivіде а нтеріі ши а феричіріі продъсе.

Тот есте ачі, домнілор? копрінс-атъ поі тот джделлесъл патърал, ши зсзал ал ворвеі чивілісадіе? фанта нз маі копрінде німік маі тълт?

Ачеаста есте маі ка ши кънд амт джтрева: спедіа зтапъ, нз есте еа дж сіне маі тълт де кзт зн фзрнікаріъ, о соціетате дж каре нз се окзпъ де кзт де възпа оржидвіалъ ши де феричіре, дж каре кз кзт сзтма лъкрълзі ва фі маі маре ши джнпърдіреа фзрктелор лъкрълзі маі дреаптъ, кз атгта ши скопъл се ва джпліні, ши прогресъл се ва джтреді?

Інстіпктъл óменілор нз се дждестълеазъ кз о дефіндііе атгъ де ъпгъстъ а деціпадіеі зтапе. І се паре, ла пріма ведере, кз ворва чивілісадіе копрінде чева маі джтінс, маі комплет, маі пре-сзс де кзт кзрата перфекдіе а реладіілор соціале, а нтеріі ши а феричіріі соціале.

Фантеле, опініа пзвлікъ джделлесъл дж денерал прііміт ал термінълзі се джвоіеск кз інстіпктъл ачеста.

Съ лъзм Рома дж тімпні чеі фзрмоні аі репзвлічеі, дъпъ ресвоіъл д'ал доілеа пзпк, дж моментъл віртъділор салле челлор маі марі, не кънд еа пъшіа кзтре імперіъл лзімі, не кънд стареа соціалъ ера джведерат дж прогрес. Съ лъзм апоі Рома дж тімпъл лзі Азгъст, дж епóха кънд а джченпът скъдереа, кънд чел пздіп мішкареа прогресівъ а соціетгъді стътзссе, кънд релелел пріпчіне ера фóрте аппрóпе де а'ші авеа зртъріле: кз тóте ачестеа німені нз е каре съ кзцете ши съ нз зікъ кз Рома лзі Азгъст нз ера маі чивілісатъ де кзт Рома лзі Фаврічіз саъ а лзі Чіпчінатъ.

Съ не стръмъгътм аіреа; съ лъзм Франца джн секоліі XVII. ши XVIII. есте джведерат кз, сзъ пзнтъл де ведере соціал, кзт пентрз сзтма ши джнпърдіреа феричіріі джтре indivіде, Франца джн секоліі XVII. ши XVIII. ера маі прежос де кзт алте церрі алле Езропей, де кзт Олланда ши Енглітерра, сіре есемплъ. Крезъ кз дж Олланда ши Енглітерра активітатеа соціалъ ера маі маре, крештеа маі ръпеде, джші джнпърдіа маі віне фзрктеле де кзт дж Франца. Кз тóте ачестеа джтревадіі мінтеа сълътóсъ денералъ, ши въ ва респънде кз Франца джн секоліі XVII. ши XVIII. ера деарра чеа маі чивілісатъ джн Езропа. Езропа нз с'а джпротівіт ла ачеста. Се афлъ зрме алле ачестеі опініі пзвліче асзпра Францеі дж тóте монзментеле літтератзреі Езропеепе.

Ар пзтеа чіне-ва аргта маі тълте алте стазрї, дж каре феричіреа е маі маре, креште маі ръпеде, е джнпърдігъ маі віне джтре indivіде де кзт аіреа, ши знде кз тóте ачесте, дж інстіпктъл спонтанеъ, дж ждіката сълътóсъ денералъ а óменілор, чивілісадіа е сокотігъ маі пре жос де кзт а церрілор маі пздіп віне джнпърдіте сзвт рап-портъл кзрат соціал.

(Ва зрта).

ADRESCARE CĂTRĂ FEMEILE CHELE ÎMBITOARE DE OMENIRE.

Лькритавимеле зрме че аь лъсат пьндзрареа веакзрлор трекуте дп мижлоккя постръ, ши маї вьртос вїтрега соарте кь кареа аре а се лъпта зп пьтър де мїї орфелїнї а кьрор пьрїндї кьзъръ жертфъ некльтїгеї сале кредїнде кьтръ троп ши елїберареа пацїзнеї салеї не аь провокат а пьши дп-тр'о соцїетате кь скоп де а ажъта дьнъ пьтїндъ крештереа фетїделор ромъне орфане ши сьраче, ши маї дптъїх ачелора а кьрор пьрїндї аь кьзът жертфъ дп ресвелъ чївїл трансілвано-марїар дїн анїї 1848 ши 1849.

Дпсь фїїнд мьлцїмеа ачестора кь мьлт маї mare декът пьтїнда ажъторїзлї постръ, ши лїпса тоталъ де їнстїтзте вїнефъкьторе дп мижлоккя доседїтеї поастре пацїзнї кь мьлт маї сїмдїбїлъ ши маї про-вокьтоаре де кьт ам пьтє лъса дїн vedere ачест скоп фїлантропїк; не кьнд дрептъла де резнїзне не фавореазъ дорїнда ши не апроміте зп вїиторїз маї ферїчїт, ам стьзвїт де тїмпзрїї ла дпалтеле локзрї, ка сь кьпътъм кончесїдне спре а пьтєа пьши ла зрзїреа скопъзлї ачест фїлантропїк.

Статзтеле резнїзнеї аштернзте дпалтъзлї гьвернї спре дптърїре прїїмїръ дп 21. Октомврїе а. к. а са аповаре ши прїп ачеаста, дьпъ кьпрїнсъл ачелора, авем дпштерїре, ка сь дпченет а днде-мна, провака ши рьга орї ши знде нї пе орї ши че крештїп, каре компьтїмеште сордїї непорочїдїлор орфанї ши дореште кь їнїтъм калдъ о маї деапрїоне грїжъ, о крештере маї солїдъ ши маї потрївїтъ кь претенсївнеле секолъзлї де фацъ ши пентръ сексъл фемееск ромън маї скьпътат; авем зїк воїе ка дп пьтеле лзї Хрїстос чел че неаь дпнъс datorїа де а дпшърка не чеї голї ши а сьтъра не чеї фьлтъзлї ши дп пьтереа сьптеї datorїнде че авем фїекареа кьтръ мартїрїї кредїндїї ши аї пацїзнеї поастре сь рьгът не фїече крештїпъ ка сь се дндзре дїн прїсосъл сьъ а дптїнде не фїекаре ан зп ажъторїз. О! ши кареа пз се ва сїмдї дудаторатъ а жертфї чева спре дпайнтареа скопъзлї ачест атът де фьпт ши вїнекьзвътат?

Ажътореле се пот трїміте дп ванї: саь о датъ пентръ тогдєазна, саь пе фїекаре ан кь пь-страреа дрептъзлї де метьръ актїв ал резнїзнеї, саь дп патърале, кьт: вькате, фьп, вїте ш, а., орї дп вестмїнте; орї прїп врео продъкцїзне театралъ саь валзрї фькьте дп фолосъл сьрачелор; орї прїп вїндереа зпвї лъвръ кь лотерїе; кьрдї де дпвьдътъръ;

Саь фькьнд вр'о фьндационе пентръ врео дпвьдъторе ла їнстїтзтеле че се вор дпфїїнда кь време дп пьрдї деосевїте локзїге де ромънї;

Саь фькьнд врезп стїпендїї кь каре сь се поатъ дптрецїнеа ши креште вр'о орфелїнъ ла їнстїтзте маї палте де фете пентръ де а пьтєа фї дпвьдъторе ла шкоале де фете ромъне;

Саь прїїмїнд прїп четъдї, знде е зпорьгатеа вьнеї крештерї, вр'о орфелїнъ дп крештере маї де апроане.

Пентръ дплеспїреа кьлєцереї де ажътоаре сьлт рьгате тоте дамеле D. офїчїалї саь орї кьрор алтор прїпрїетарї саь пегъдъторї де прїп четъдї, D. протопопесе, преотесе, ка дпделегьндъс кь челе дїн дїзръла сьъ, сь ле дндемне ла фапта ачеастъ фїлантропїкъ ши сь мижлочеаскъ ажътоаре ши коле-кте спре фолосъл резнїзнеї, дпсепмьнд пьтеле фїекьреї конпрївїнте, локзїнда ши дакъ с'а хотържт а фї метьръ ordїнарїз актїв ал резнїзнеї, апроміцънд кь ва конпрївї не фїекаре ан дьпъ пьтїндъ тькар зп мїнїмът де зп фїорїп арїїнт, ши кьт а конпрївїт акът одатъ пентръ фондъл резнїзнеї, ка сь пз ретълъ нїчї о конпрївїнтъ неїсепматъ дп протокол че аре а се пьзлїка дп сьършїтъл фїе-кьрї ан дпченънд дела 21. Октомврїе, 1850 каре есте датъла дптърїреї статзтелор де кьтръ дпалтъл гьвернї.

Персоанеле партїкъларе че воеск а трїміте врезп ажъторїз се пот адреса деадрептъл ла ко-мїтетъла резнїзнеї.

Ажътореле дп патърале, кьт: вькате, вїте, мїей, вїцїї, фьп саь орї че ар апроміте чева прєдъ, вор авеа вьпъгате DD. кьлєгътоаре кь дпделєдереа конпрївїнтелор а ле вїнде кь прєдъ фа-ворьторїз, каре дїппрезпъ кь колєктеле дп ванї ши кь о лїсгъ а конпрївїнтелор се вор трїміте пе адреса комїтетъзлї резнїзнеї фемеїлор ромъне пентръ ажъторїзлї крештереї фетїделор орфане пчл. дп Брашов.“

Алте ажтоаре дн вестинте, днкълдъинте шчл. вор авеа взпътате DD. колектанте а ле дпгърдї орфелелор челор маї сьраче дн цїврял сьъ, тримїдъндънїсь пзмаї пзмеле шї локъїнда дь-рзїтоареї пе кзп шї а ажтателор орфелїне, фькьндъсе дестъл шї воїндеї дьрзїтоарелор.

Адмїнїстръчїзнеа фондълї, че се ва стржїце, се ва фаче дъпъ §. 7. ал статътелор кз чеа маї маре скъмпътате, сьнт контрола лецїлор имперїале де резнїзне. Шї прекъм коптрївзїреа пентръ крештереа фондълї се аштеаптъ дела тоатъ фемеаа ромънъ, фьръ чеа маї мїкъ деосевїре де коп-фесїзне, кареа маї пьтреште о скъптеїтъ де кьлдъръ пентръ ажторїзл шї взпа крештере а орфелїне-лор шї сьрачелор фетїде, аша шї ажтоареле дїп фондъл ачеста се вор дпгърдї фьръ чеа маї мїкъ осевїре днтре сьраче шї орфане. Аъ трекут варварїа веакзїлор кареа фьчеа осевїре днтре фрацї шї сорорї, астъзї тревзїе сь сїмдїм тоцї о знанїмъ кьлдъръ пентръ вїнеле пост комън.

Іар прїн §-л дїп зрїт ал статътелор, фькьте дъпъ дппрецїзърї, вор фї дндрентъцїї тоцї метърїї ordinarї, адїкъ карїї се вор хотърж а да пе тот анъл мїнїмъл поменїт, а проїента дн ад-панда ценералъ о скїмваре дн статъте, че ар пьтеа фї маї фолосїтоаре шї маї дплеснїтоаре спре ажнїцереа скопълї резнїзней, рьшънїд дпсъ ачеста неатїнс; ва шї пьнъ атънчї ва прїїмї комїтетъл орї че сфат дат саъ трїмїс дн скрїс дела метърїї резнїзней, пзмаї дакъ ачела ва цїнтї сїре дпнїн-тареа крештереї шї ажторїзл орфелїнелор, чеа че е зпїка поастръ проблемъ.

Дечї дар пе адресъм кз тоатъ кьлдъра кьтръ D-воастръ, соробелор ромъне! каре пьтрїдї дн сїнъл чел де пьмъ дпкъ шї повїзл сїмдъ ал вїнелъї комън, дпкъ шї о дьрере актївъ де сьартеа пь-ръсїдїлор; шї кьтезъм а въ рьга фервїнте ка сь вїневоїдї а въ фаче патроне крештереї фетїделор ромъне скъпътате шї пьрїнте орфелїнелор, челор че стрїгъ дъпъ ажторїс шї, афаръ de Domъл, пъ аъ чїне сь ле азъ!!

Азїцїле дар дн зїоа пьказълї, дпгїндеїтї врацеле воастре шї се вор тьнъгїа шї ва креште ферїчїреа нацїзней прїп о маї взпъ крештере а секъзлї фемееск!! ва креште шї ферїчїреа патрїей воастре шї ва креште дн пропорцїзне кз дпгълърїме шї кз жертфеле че пе вом хотърж а ле пзпе кз тоцїї пе алтарїзл їзвїрей де оаменї. Ної мателе сьнтет тална шї фьнтъна вїедїї соцїале, прїп лаптеле постръ се пьтреск рецїї шї сервїї, прїнчїпїї шї чернїторїї, капїї шї сьзпшїї, шї о! кьт де пьлт депїнде ферїчїреа нацїзней шї а статълї дела взпа крештере касїкъ, кареа кз тоате кз патъра пї о а сьтънат дн мїїма поастръ шї релїдеа їа дат о дїпендїзне соцїалъ днтре ної, еа тотънї дъпъ черїнделе веакълї де акъм аштеаптъ о маї маре перфекцїзне, кареа пентръ партеа маї скъпътате дн мїжлокъл нацїзней воастре пьнъ акъм а фост кз тотъл непосївїл!

Дечї се тжнекъм дес де дїмїнеадъ шї дн лок де лакръмї сь вьрсъм ажтоаре тїмпърїе ла „фондъл резнїзней ачестеїа, сь пе дпгрїжїм шї ної де секъзл постръ кз пьтерї зпїте шї непрецетъ-тоаре.“

Шї пъ е дестъл ка сь сьспїнъм дїмпрезнъ кз челе вреднїче де жале, чї се каде се пзпем шї ної о жертфъ пе алтарїзл їзвїрей деапроапелзї, ної, пе каре сьартеа пъ неаъ асвпрїт де тот дп револуцїзнеа трекутъ. Трекуе се дьм довезї, кз вьрвацїї поштрїї карїї аъ фькьт атътеа жертъе пентръ троп шї нацїзне аъ deadрепта са шї содїе вреднїче де марїнїмїтатеа лор, шї кз шї ної кз-поаштем шї сїмдїм дїмпрезнъ кз еї черїнделе веакълї.

Вїџ е Domъл! шї ел пе ва рьспълтї тоате жертфеле пьстре!!
Брашов, 20. Декемвріе 1850.

MARIA NIKOLAȘ, m. p.,
premediante.

ANA P. ORGIDAN, m. p.,
casierїџ.

ZOICĂ T. CÎȘTECĂ, m. p.,
secretarїџ.

ДНВЪЦЪТЪРЪ

pentru

de regatori din privinta artilerilor despre акрештереа ши декрештереа поимъчизнеи.

1. Pentru пстории сфлетешти аі deosebitelor конфесіоні.

A. Българі de seamă иресте totă.

1. Артилериа despre акрештереа ши декрештереа поимъчизнеи копириндă днфидишареа кнзпаділорѣ пѣсквділорѣ ши а морцилорѣ дн termină de знă ані administrativă.

Aceste сунтă de челă маі mare фолосă аіт pentru администраціе, кѣ ши pentru комунитѣі партикларі.

Формуларіеле ирескрие prin декретă канцеларіеі de кърте din 5. Маі 1828, Nr. 9424 фіндă къ пѣ маі корреспондă речертелорѣ de фидѣ, къ сфършитăлă аналї administrativă 1850, пѣшескă афарѣ din лѣкраре, ши дела днчепѣлă аналї administ. 1851, адекъ дела 1. Новембре 1850, днпайте тревзе сѣе аиліе аилѣрателе формуларіе позе дн привинца артилерилорѣ despre акрештереа ши декрештереа поимъчизнеи.

2. Ка пзмилеле артилери сѣ корреспондă скопѣлї, pentru каре сунтă мените, тревзе сѣ аилѣ зрѣтѣреле днсшпирі:

a) тревзе сѣ фид деплїнїте, адекъ: сѣ копириндă тѣте касрїле de кнзпнї, намтере ши шѣрте, кѣте евепирѣ дн респективăлă ані admin. дн черкѣлă псторїеі сфлетешти, prin тѣте рѣрїчеле ши сѣ фид провѣзѣте къ овсервѣдїнїле че се черѣ дренїтă деслѣшпире.

Deцї псторїи сфлетешти аі deosebitelor конфесіоні аї сѣ ши днтоаркѣ лѣареа аинїте сїре ачеа, ка нїчї днтро парте сѣсе днпѣшпеле врео лѣсаре а фарѣ днпѣ кѣм се фѣчеа ачеаста пѣпѣ акнм къ морци пѣсквдїї, карїї дн чеа маі mare парте, перекзновскнндѣсе днсемнѣтатеа ачесторѣ копспектрї. се лѣса афарѣ din протоколарѣ пѣсквділорѣ ши аилѣ морцилорѣ.

Токма аша пѣ есте іертатă ка знѣлă сѣсе пѣмере de дѣз орї. De ачеа преотѣлă орї de каре конфесіоніе арѣ фї, п'аре воле а днсемна дн тавеле нїчї знă касѣ, despre каре е копвїнсѣ, къ ачела вїне днсемнатă дн аилѣ локѣ. Ачеаста се редѣче аилїме ла ачеї кнзпаді, пѣсквдї ши морци, карїї сѣвѣтнндѣ преодїнеї ч. р. милїтаре, аї сѣсе днскрїе de кѣтре ачеа днтра дѣвѣрѣ дн респективеле тавеле, ши е аї сѣ ісе фарѣ totdeauna кнпосквдї фѣрѣ днпѣрїере.

b) Артилериа аї сѣ фид къ днкрѣдїгаре, адекъ фїзаре пѣмерѣ тревзе сѣсе аїле дн рѣврїка компетїнїте ши псторїкăлă сфлетескă сѣ фид копвїнсѣ despre адевѣрѣлă фїлѣкѣреї партикларїтате. Дар пѣ тревзе сѣ се крѣдѣ нїчї о остенеалă, pentru de а сѣ аїла адевѣрѣлă. Прецїпирї арѣ тпарїе наї нїчї зн темелї. Сїре а днкнпѣтра рѣлѣрїле ла петречереа дн рѣврїчеле партикларї, тревзе аїлїкате тѣте провеле de комнїтă, каре се даї дн зрѣтѣреле.

3) Ка арътириле деспре акрештереа аѣ декрештереа попълъдизнеі съсе потъ алътра днтре сіне, ши дн компзпереа сѣмаріелорѣ съсе потъ мѣжлочи днтрадеврѣ а се менса нѣмері, е де неапъратъ тревзінцѣ, ка дін партеа ачелора, каріі сѣнтѣ днстрѣинаціі кѣ фачереа прескріселорѣ формъларіе, дн тоѣ копрінскаѣ монархіеі съсе пѣзіаскъ дн ачеастъ прівінцѣ а чее аші ѣр маре. Дрент ачееа аѣ съсе ѣрмезѣ акъратѣ днтрѣ днтревзінцареа формъларіелорѣ прескріптеле че ѣрмеазѣ.

4. Фіѣкаре преотѣ алѣ деосевітелорѣ конфесіоні релігіосе аре съ факъ пентрѣ ачеле локърі але жре-дікціонеі сале, каре се цінѣ де ачелаші трівзналѣ партікъларе де черкъ, кѣте дохе ексемпларе але челорѣ чінчі формъларе, адекъ песте тоѣ аре съ днтревѣе дндоіѣ атѣле ексемпларе, кѣте трівзнале партікъларі де черкъ се афлѣ, ла каре сѣнтѣ дндрептате локъріле жредікціонеі лѣі, дѣпѣ днтѣрѣдїреа жсдеціаріѣ а дереі де коронѣ. Амвеле ексемпларе але фѣкълелорѣ формъларе тревѣе съ ле трѣміѣ челѣ мѣлѣ дн термінълѣ пре-фіпѣ спре ачеаста ла ачеле кѣпїтѣпате де черкъ, де каре се цінѣ ресептївеле трівзнале партікъларі де черкъ дѣпѣ днтѣрѣдїреа де фагѣ а адміністрѣціонеі політїче дн ачеастъ дсарѣ де коронѣ.

5) Фіѣкаре дін челе чінчі формъларе копрінде дохе арътирі, адекъ зна дѣпѣ Фіѣкаре лѣпѣ а анълї ад-міністратївнале, іар чееалатѣ дѣпѣ локърі. Арътареа дѣпѣ лѣне аре съ ѣрмезѣ сѣмаріѣ, фѣрѣ прівіре ла локърі, пентрѣ тоте сателе че се цінѣ де знълѣ ши ачелаші трівзналѣ партікъларе де черкъ алѣ жредікціонеі преоцентї ши тревѣе се і се адазѣ сѣма авѣале.

Ачеастъ сѣпѣ аре съ деа дн гласѣ кѣ чееа а арътирілорѣ дѣпѣ локъріле ачелаші трівзналѣ де черкъ дн тоате рѣврїчеле. Прін ачеаста се фаче о провѣ де компѣтѣ, дін каре се рекъноште, даѣ кѣтѣва дн зна саѣ алта дін рѣврїче аѣ інтраѣѣвreo грешеалѣ дн нѣмері. Ачеастъ провѣ е ченерале ши сѣ пентрѣ тоте чінчі формъларіеле.

Днскріерїле аѣ съсе факъ къратѣ, ши анѣміѣ нѣмеле съсе скріе віне ортографїче, преку ши конфесіонїле релігіосе аѣ съсе днсемне акър іѣ.

В. О в с е р в ѣ д і з н і д е о с е в і т е .

6) Ла тавела 1. Тавела пентрѣ кѣзнїе се імпарте дн арътирі деспре вѣрстѣ, ши стареа кѣзнїацілорѣ, маі днколо дн арътирі секъндарїе деспре кѣзнїеле местекате ши десфѣкѣте прін мортѣ аѣ прін десѣрѣдїре. „Вѣрста“ тревѣе съсе іеа дн ачелѣ днцелесѣ, кѣткѣ чееа маі мїкѣ съ фіѣ трекътѣ ши чееа маі маре нѣ ток-ма, аѣ кіарѣ днплїнїѣ. Аша пентрѣ есемплѣ, дн рѣврїка де „20 пѣлѣ ла 24 ані“ аѣ съ інтре тоте ачеле мїресе, каре трекърѣ де 20 ані, тѣкар ши нѣмаі кѣ о зі, ши алѣ 24 ані днкѣ нѣлѣ ажнсерѣ, саѣ токмаі днлѣ днплїнїрѣ.

Сѣма нѣмерїлорѣ че се афлѣ петрекъці дн челе 36. класе де вѣрстѣ, тревѣе съ деа дн гласѣ кѣ то-талеле нѣмерѣ алѣ копълѣдїзнілорѣ, прін каре де локѣ ресаре о провѣ де компѣтѣ.

Арътиріле де „стареа“ копъладїлорѣ наѣ тревзінцѣ де деслѣшїре. Нѣмаі дн прівїнца ачелорѣ конфесіонї ла каре се іартѣ пѣшїреа ла о поѣ кѣстѣорїѣ а челорѣ десѣрѣдїці дѣпѣ леѣе, днпайнте де а мѣрї партеа чееалатѣ, се фаче вѣгареа де сеамѣ, кѣткѣ десѣрѣдїці дн ачесте арътирі аѣ а се прівї де вѣ-дѣві, фіїнд кѣ аїчі нѣ се кастѣ алта декѣт даѣ чел че съ днсорѣ, пѣшеште елѣ ла днтѣа, аѣ ла адоѣа кѣстѣорїѣ.

Кѣстѣорїеле „местекате“ тревѣе спеціалїсате дн конспектїрї нѣмаі сѣмаріѣ, ва съ зікѣ аїчі дѣпѣ лѣне, нїчі дѣпѣ локърі десѣрѣдїте, актѣелїѣ, дн кѣт съсе рекъноскѣ вѣрста, стареа, ши конфесіонїеа релігіоаст а копъладїлорѣ, прін ѣрпаре дн модълѣ дѣпѣ кѣт араѣ ексемплеле ѣрѣтѣоре:

Мїреле:

de 35. ані, жне, romano-katolїкѣ.
 „ 42. „ вѣдѣвѣ, де конфесіонїе елѣетїкѣ.
 „ 30. „ жне, „ „ авгсѣвѣрїкѣ.

Мїреса:

de 28. ані, жнѣ, де конфес. авгсѣвѣрїкѣ.
 „ 36. „ „ „ „ rom. katol.
 „ 28. „ вѣдѣвѣ „ „ „ „

Сѣма

3

Аїчі тревѣе а се лѣа дн вѣгаре де сеамѣ, ка преоці амвелорѣ конфесіонї даѣ днтревїнѣ амѣндої ла

конзлационе, съсе днцеломаръ днпре сине, каре съ петреакъ дн протоколъ ачеастъ кзпзніѣ, на съсе днкзпцізре дндоита петречере, ші кзпкъ с'а фькзтѣ ачеаста, аре съсе днсемне апріелѣ дн аднотационе ла аръ-тареа дзпъ локзрі.

„Конзлационіле десфькzte prin mörte аѣ деспърдире“ днкъ тревзе днсемнате нзмаї сзмаріе, prin зр-таре фьръ а ле деосеві дзпъ лзне аѣ дзпъ локзрі, знде дзрареа кзпзніелорѣ десфькzte, ка темеїз де дн-пърдире, се днсеашпъ дн рзврікъ. Дзрареа аре съсе днсемне prin ані днтреці, пьртічелеле анзлзі каре факѣ маї пзцінѣ де о жзпзтате анѣ аѣ съ ретзпъ кз тотзлѣ афаръ, іар челе че факѣ о жзпзтате депліпъ аѣ маї віне, аѣ съсе тreakъ сзпт анѣ днтрегѣ. Нзмаї атзпчі аре съсе днскріе дзрареа кзпзніел дн нзмері фьрпці, кзнд еа а цінзтѣ маї пзцінѣ де о жзпзтате анѣ. Дакъ pentрз есемпз, арѣ фі съсе арате, кзпкъ знѣ кзъторітѣ, каре а тьрїтѣ кз фемеца са 20 де ані, 5 лзне ші 15 зїле, а мзрїтѣ, ші іаршї кз о пьре-не де кзпзпаци, карїі аѣ тьрїтѣ ла олатъ 3 ані, 7 лзне ші 2 зїле, дзпъ ачестѣ тіпнѣ с'а деспърдїтѣ фор-талѣ, атзпчі арѣ емі зрпзтореа тавелъ :

Кзпзніе десфькzte		
дзрареа дн ані	prin	
	mörte	деспърдире
	нзмерзлѣ лорѣ	
4.	—	1.
20.	1	—
Сзма	1	1.

Pentрз кзпзніеле десфькzte prin mörte матрікзлеле торцілорѣ даѣ материалзлѣ тьревзїнчїосѣ.

Дз зрпъ маї есте де обсерватѣ, кзпкъ дн дослѣ тавелел деспре конзлационї аѣ съсе днсемне тоте пьрїе констїтїве але фькцизней спїрїзале, токма де с'арѣ ші цїнеа де деосевїте черкзрі жздекъторешї. Ла пьрїе констїтїве аре съсе днсемне маї днлзі категория ачелора, де есте адекъ четате, орьшзлѣ, саїѣ, вілѣ, деспърдемїте, днсодїрі, пзсте ш, а. л: маї днколо лїмба домнїторе, каре pentрз днкзпцізрареа еспресїзлорѣ колекїве pentрз есемпз славїкъ, аре съсе дескрїе акзратѣ дзпъ діалектѣ. Асемне-неа тревзе арътата шї категория фькцизней спїрїзале, дакъ есте деканатѣ, парохїз аѣ кзпзпнїз локале ш. м. д.

Totѣ аша аре съсе арате дн досл ачестел тавеле дн о аднотационе деосевїтз вьрета мїрелзл челзї маї, тінерѣ шї а челзї маї вьтрьнѣ, асеменеа шї а мїресел челел маї тінере шї а челел маї вьтрьне дїн кзпзпаци сателорѣ грїжеї сфлетешї че се цїнѣ де ачелашї трїзпналѣ партїкзларе де черкѣ.

7) Ла тавела 2. Тавела pentрз вотезаці се днпарте дн дозе секционї де кьпетенїз, адекъ дн аръ-тзрїле деспре вїї пзскзці шї дн челе деспре торці пзскзці; фїзкареа дн ачесте се сзпдшпарте дн пзскзці дзпъ леце, шї афаръ де леце.

Дн челе тьрї рзвріче дїннainte а фїкзрї сзпдеспърцемантѣ сзнтѣ а се петрече нзмерїї тоталї а че-

оръ пьскъци дъпъ, аъ афаръ дин леце, виі, аъ морци пьскъци, дъпъ сексѣ, ши дъпъ сьтеле лорѣ. Дн ар-
мареа ачеаста пентрѣ фьзкаре сьпидеспърцире аре сьсе арате

a) нъмерялѣ днтъх-пъскъцилорѣ (примоцениѣ) ши

b) нъмерялѣ маі мълѣи пьскъцилорѣ (пърицениѣ).

Дн привинга примоцениѣлорѣ есте де обсерваѣ, кьмкъ де аичі дннаинте дн матрикълеле вотецаѣлорѣ ле
ачеа аре сьсе адазде ворва: примоцениѣ (саъ пьскъндъсе маі мълѣи deodatъ, примоцениѣ), знде
есте адеврѣаѣ. Пентрѣ лъпеле трекъте дин анълѣ администръѣиснет 1851, тревъе сь се факъ черчетъриле сьпле-
торіе, дн фрика лѣи Dămnazeѣ.

Че се атинѣе де пьрицениѣ, п'аре сьсе арате нъмерялѣ наштерилорѣ чи алѣ пьскъцилорѣ. Дакъ пентрѣ
есемпъ днтрѣнѣ локѣ арѣ фі 4. наштері де џемині леѣизите, ши прънчиі сарѣ фі пьскътѣ тоѣи виі, адекъ зна
знде аъ венитѣ пе лъме доі фечіорі џемині, ши треі знде аъ венитѣ џемині кьте знѣ фечіорѣ ши о фатъ, а-
тзнци дн рьврика дин тьх а „џеминилорѣ“ дин деспърџемантъхлѣ днтъх арѣ фі а се петрече 2. ши дн адоза 6.
Тот аша тревъе пъшитѣ ши дн привинга челорѣ патрѣ рьвриче пентрѣ „триџемині.“ „Патрѣ-џемині“ ши маі де-
парте се џинѣ де паритѣи; де алминтреа еі тревъе специалисаѣи актфелѣх, ка сьсе поатъ рекъноаште кз дн-
крединѣаре сексълѣ, локълѣ наштереі пьскъцилорѣ, прекъм ши лъпа, дн каре зрмѣ наштереа.

Дн касъри знде ла наштері де џемині ши маі мълѣи о парте дин копіи виѣе виѣе пе лъме, іар чеаалѣт
мортъ, тревъе петрекъци нъмеріи дн рьвричеле респектѣе, адъогъндъсе о аднотъџисне десъшиторе дн мо-
дълѣ зрмѣторіх: ла 3 наштері де џемині дъпъ леце, де асемене сексѣ, 1 фечіорѣ ши 2 фете се пьскърѣ
мортѣ, ла 4 наштері де џемині дъпъ леце, де сексѣ местекатѣ, 3 фечіорі ши 1 фатъ се пьскърѣ морци. Пен-
трѣ ачесте есемпъе арѣ фі аша дар а се петрече ла виіпъскъци дъпъ леце дн рьврика днтъе „џемині“ 2,
днтр'а треіа 1. іар днтра доза 4. ши ла чеі дъпъ леце пьскъци морци дн рьврика днтъе „џемині“ 1. дн а
треіа 2. ши дн адоза іаръши 4. Фіиндѣ кз пентрѣ адазса аднотъџисне деспре сексълѣ пьскъцилорѣ нз маіесте
ниѣи о дндоеалъ.

Тотъ аша се пъшеште ши ла наштериле де триџемині ши пьриџемині, днсъ обсервъѣиснеа тревъе фькѣтѣ
актфелѣх, ка сексълѣ пьскъцилорѣ престе тотъ ши чела алѣ морци-пъскъцилорѣ сьсе поатъ рекъноаште деосеві
фьрѣ ниѣи о дндоеалъ.

Днкъ одаѣ се маі кіамѣ лъареа аминте, ка аспра арътрѣлорѣ деспре морци пьскъци, сьпт каре се
днџелегѣ прънчиі каріи аъ фокѣтѣ капачі де виіаѣъ, дар се пьскърѣ морци, іар нз ачела, каріи
мърирѣ дндаѣ дъпъ че венірѣ пе лъме, тревъе а се днтреъинѣа тотъ грижа.

Орѣи-пъскъциі, каріи, дъпъ кьм сѣ днџеледе де сине, тревъе петрекъци дн респектѣеле рьвриче прескриѣ,
сьпт а се специалиса днкъ деосевитѣ дъпъ сексѣ, ши дъпъ локълѣ патале, маі днколо дакъ сьпѣтѣ леѣизитѣ,
аз пелеѣизитѣ, дъпъ лъпа наштереі ши дъпъ коприндереа (рамълѣ де кьштігѣ) пьринѣилорѣ, дн аднотъџиснеа
менитѣ спре ачеаста. Преоѣи аъ сь факъ де аѣи дннаинте дн матрикълеле пентрѣ вотецаѣи ши пьскъци аднотъџисни
пропrie ши пентрѣ анълѣ администръѣиснале 1851, сь днтреприндѣ черчетърі сьплеторіе.

8. Ла Табела 3. Табела деспре mortalitatea копилорѣ копринде зрѣтареа деспре копіи морци, каріи
днкъ нз трекърѣ песте алѣ џинѣлеа анѣ дин виіаѣъ, фьрѣ а компъта днсъ пе чеі пьскъци морци. Фьзкареа
дин класеле върстеі че аъ а се специалиса, се таіе дн дозе деспърџеминте: леѣизитѣ, ши пелеѣизитѣ,
кз деспърџиреа сексѣлорѣ. Аша дар дн секѣѣиснеа дин тьле тревъіе сь се днскриѣ нъмерялѣ прънчилорѣ
морци дин кьсѣторіх леѣизитѣ, ши дн адоза а ачелора, дин кьсѣторіх пелеѣизитѣ.

Де ачееа преоѣи де аѣи дннаинте аъ сь днскриѣ дн матрикълеле морцилорѣ ла копіи, каріи днкъ нз тре-
кърѣ песте алѣ џинѣле анѣ дин виіаѣъ ворва: леѣизитѣ, аъ пелеѣизитѣ, ши черчетъриле дн привинга ка-
сѣрилорѣ каре аъ ши евенитѣ дн анълѣ админіс. 1851, сь ле факъ сьплеторіе.

Класеле върстеі аъ сь се еа дн ачелѣ днџелесѣ, кьмкъ песте върста чеа маі микъ аъ трекътѣ, ши чеа маі
маре днкъ п'а ажъс'о, саъ кіар атзнци а днпълині'о; аша пентрѣ есемпъ дн рьврика „дела 3 пълъ дн 6.
лъне“ аъ сь се петреакъ ачел репосаѣи, каріи сьпѣтѣ маі маі де треі ши маі ниѣи, аъ кіарѣ де 6 лъне.

Челе патрѣ рьвриче дин зрмѣ сервескѣ де прова кьмъпълѣлѣ, фіиндкъ фьзкареа конѣне сьта челорѣ ан-
тестъторѣ омоџенее.